

[Pradžia](#) > ... > [Kreipimasis | Teismą](#) > [Teisinė Pagalba](#) > [Czechia](#)

Teisinė pagalba

Čekija

Turinį pateikė

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Kokios išlaidos yra susijusios su teismo procesu ir kas paprastai turi jas padengti?

Apskritai teismo išlaidų (jas daugiausia sudaro su įrodymų pateikimu susijusios išlaidos) patiria valstybė, bylos dalyviai ir byloje dalyvaujantys asmenys. Yra dvi teismo išlaidų funkcijos: prevencinė ir baudžiamoji.

Civilinio proceso kodekse (CPK) pateiktas pavyzdinis teismo išlaidų civiliniame procese sąrašas. Jis sudaro bylos dalyvių ir jų atstovų piniginės išlaidos (pvz., kelionės bilietų, maisto ir apgyvendinimo išlaidos); žyminis mokestis; bylos dalyvių ir jų teisinių atstovų prarastos pajamos; su įrodymų pateikimu susijusios išlaidos (pvz., liudytojų ir ekspertų išlaidos); notaro, kaip teismo pareigūno, atlyginimas ir piniginės išlaidos; palikimo administratoriaus atlyginimas ir piniginės išlaidos; vertimo žodžiu išlaidos; arba atlyginimas už atstovavimą, jei atstovas yra advokatas, notaras arba patentinis patikėtinis. Prie išlaidų taip pat gali būti priskiriamas pridėtinės vertės mokesčio grąžinimas arba mediatoriaus mokestis. Tačiau šis sąrašas neišsamus. Todėl kitos bylos dalyvio sumokėtos išlaidos, tiesiogiai susijusios su teismo procesu, taip pat gali būti laikomos su procesu susijusiomis išlaidomis.

Iš esmės bylos dalyviai padengia savo ir savo atstovų patirtas išlaidas. Jei advokatas buvo paskirtas bylos dalyvio atstovu arba globėju, valstybė sumoka advokato pinigines išlaidas, atlyginimą už atstovavimą ir, jei taikoma, grąžina pridėtinės vertės mokestį.

Žyminio mokesčio mokėjimo tvarka išsamiai reglamentuota Žyminio mokesčio įstatyme. Įprastoje rungimosi principu grindžiamoje procedūroje žyminį mokestį paprastai moka ieškovas. Įstatyme taip pat nustatyta, kuriems asmenims arba kuriuose teismo procesuose žyminis mokestis netaikomas (pvz., bylose globos klausimais, bylose dėl nepilnamečių teisminės priežiūros, įvaikinimo bylose, bylose dėl tėvų ir vaikų tarpusavio išlaikymo prievolių, pirmąja instancija nagrinėjamos paveldėjimo bylose, bylose dėl teismo ir veiksnio).

Svarbu skirti prievolę mokėti su procesu susijusias išlaidas ir prievolę tas išlaidas atlyginti. Bylos dalyviai su procesu susijusias išlaidas, ypač bylos nagrinėjimo metu, moka tada, kai jos atsiranda – tokiu atveju taikomas suinteresuotumo principas (išlaidas moka asmuo, kuris atlieka proceso veiksmą, arba kurio interesais tas veiksmas atliekamas). Atlyginti su procesu susijusias išlaidas pradedama tik po to, kai išlaidos sumokamos. Prievolė atlyginti išlaidas nustatoma teismo sprendime remiantis sėkmės byloje principu arba kaltės principu.

Jei yra priežasčių, į kurias reikia ypač atsižvelgti, teismas, priimdamas sprendimą dėl su procesu susijusių išlaidų, gali pasinaudoti savo diskrecija ir nepriteisti bylos dalyviui visų arba dalies išlaidų atlyginimo. Tai yra apsaugos nuo neproporcingai didelio neigiamo poveikio taikant sėkmės byloje principą ir kaltės principą priemonė.

2 Kas konkrečiai yra teisinė pagalba?

Vienas iš pagrindinių civilinio proceso principų yra lygybės principas, pagal kurį, be kita ko, užtikrinama teisė gauti teisinę pagalbą. Teisė gauti teisinę pagalbą egzistuoja nuo pat proceso pradžios ir visose bylose.

Pagal CPK teisine pagalba civilinėje byloje gali būti laikoma:

- atstovo paskyrimas dalyvio prašymu (CPK 30 straipsnio 1 dalis);
- advokato paskyrimas, jei tai būtina dalyvio interesams apsaugoti arba jei advokato atstovimas yra privalomas atsižvelgiant į atitinkamos bylos pobūdį (CPK 30 straipsnio 2 dalis);
- bylos dalyvio dalinis arba visiškas atleidimas nuo žyminio mokesčio (CPK 138 straipsnis).

Be to, teismo pareiga informuoti taip pat gali būti laikoma teisine pagalba bylos dalyviams.

Atskiros kategorijos teisinė pagalba yra Čekijos advokatų asociacijos teikiama teisinė pagalba. Ši pagalba apibrėžta Įstatyme dėl teisininkų profesijos, pagal kurį kiekvienam asmeniui, kuris neatitinka sąlygų, kad teismas jam paskirtų advokatą ir kuris negali gauti teisinių paslaugų kitais būdais, suteikiama teisė gauti Čekijos advokatų asociacijos paskirto advokato teisinę konsultaciją ar teisines paslaugas.

Taigi, pareiškėjas turi teisę gauti nemokamą teisinę konsultaciją, jei jo vidutinės mėnesio pajamos šešis kalendorinius mėnesius iki prašymo pateikimo neviršija asmens ar kartu su juo vertinamų asmenų minimalaus pragyvenimo lygio pagal įstatymą dėl minimalaus pragyvenimo lygio ir pragyvenimą užtikrinančio darbo užmokesčio, padauginto iš trijų, ir jei tam asmeniui byloje, kurioje jis prašo suteikti pagalbą, neatstovauja kitas advokatas ar asmuo, įgaliotas teikti teisines paslaugas (pagal Įstatymo dėl teisininkų profesijos 2 straipsnio 2 dalies a punktą).

Jei pareiškėjas atitinka pirmiau nurodytas sąlygas, jam kiekvienais kalendoriniais metais suteikiama nuo 30 iki 120 minučių teisinių konsultacijų.

Be to, Įstatyme dėl teisininko profesijos numatyta galimybė suteikti vienkartinę teisinę konsultaciją nenurodytam skaičiui asmenų, esančių trečiųjų šalių piliečių sulaikymo centruose pagal Įstatymą dėl užsienio piliečių gyvenimo Čekijos Respublikoje arba priėmimo centre pagal Prieglobsčio įstatymą; šios konsultacijos teikiamos minėtų įstaigų valdytojo iniciatyva.

Teisinių paslaugų taip pat galima prašyti pagal Įstatymą dėl teisininko profesijos.

3 Kokie yra teisinės pagalbos suteikimo reikalavimai?

Atsakydamas į prašymą teismas gali bylos dalyvį (arba į bylą įstojusią šalį) atleisti nuo dalies žyminio mokesčio mokėjimo, jei tai pateisinama atsižvelgiant į dalyvio aplinkybes ir jei ieškinyš nėra savavališkas, akivaizdžiai nepagrįstas ir juo nesiekama vilkinti proceso. Konkrečiomis aplinkybėmis teismas gali atleisti bylos dalyvį nuo viso žyminio mokesčio, jei tam yra ypač rimtų priežasčių.

Nuo žyminio mokesčio gali būti atleisti ir fiziniai, ir juridiniai asmenys.

Bylos dalyviui dėl jo nepalankios finansinės padėties negali būti užkirstas kelias įgyvendinti arba ginti savo teises teisme. Teismas visų pirma atsižvelgia į bendrą pareiškėjo finansinę padėtį, žyminio mokesčio dydį, išlaidas, kurių gali reikėti norint pateikti įrodymus, ir reikalavimo pobūdį. Fizinį asmenų atveju teismas atsižvelgia į jų socialinę padėtį, sveikatos būklę ir pan. Juridinių asmenų ir fizinių asmenų, kurie yra verslininkai, atveju teismas taip pat atsižvelgia į verslo ar kitos veiklos pobūdį, turto statusą ir struktūrą bei šių asmenų mokumą.

Ieškinyš, kuris yra akivaizdžiai nepagrįstas arba kuriuo siekiama vilkinti procesą, visų pirma reiškia situaciją, kai iš pareiškėjo nurodytų faktinių aplinkybių aiškiai matyti, kad jo ieškinyš negali būti sėkmingai išnagrinėtas. Savavališkas naudojimas procesu arba jo vilkinimas visų pirma reiškia piktavališką naudojimąsi teise arba akivaizdų bandymą vilkinti skolininkui privalomo įsipareigojimo vykdymą.

Jei bylos dalyvis atitinka atleidimo nuo žyminio mokesčio sąlygas ir jei tai būtina jo interesams apsaugoti, teismas bylos dalyvio prašymu paskiria atstovą. Tačiau teisė, kad būtų paskirtas atstovas, automatiškai neatsiranda, jei pagal įstatymą (pvz., Žyminio mokesčio įstatymą) byloje žyminis mokestis netaikomas arba bylos dalyvis nuo to mokesčio yra atleistas. Net ir šiais atvejais turi būti įvykdytos pirmiau nurodytos atleidimo nuo žyminio mokesčio sąlygos pagal Civilinio proceso kodeksą. Advokatas bus paskirtas atstovu, jei tai būtina siekiant apsaugoti bylos dalyvio interesus arba jei advokato (arba notaro) atstovimas yra privalomas atitinkamoje byloje.

Tokio bylos dalyvio negali būti reikalaujama sumokėti su įrodymų, kuriuos pateikė pats bylos dalyvis arba kuriuos dėl jo (arba jo interesais, CPK 141 straipsnio 1 dalis) nurodytų faktinių aplinkybių nurodė pateikti teismas,

pateikimu susijusių išlaidų avanso; taip pat bylos dalyvio negali būti reikalaujama atlyginti valstybės patirtas išlaidas (CPK 148 straipsnio 1 dalis). Pinigines išlaidas ir atlyginimą už atstovavimą paskirtam advokatui moka valstybė.

Bylos dalyvis prašymą atleisti nuo žyminio mokesčio gali pateikti kartu su ieškiniu (prašymu iškelti bylą) arba bet kuriuo proceso metu, kol teismas priims galutinį sprendimą. Jei bylos dalyvis ketina pareikšti ieškinį padedamas atstovo, teismas atstovą gali paskirti dar prieš prasidedant procesui.

Sprendimą dėl prašymo atleisti nuo žyminio mokesčio teismas priima priimdamas nutartį, dėl kurios galima pateikti apeliacinį skundą.

Jei teismas atmeta prašymą paskirti atstovą, pareiškėjas gali prašyti paskirti advokatą Čekijos advokatų asociacijos. Tokiu atveju pareiškėjas turi teisę gauti nemokamą teisinę konsultaciją, jei jo vidutinės mėnesio pajamos šešis kalendorinius mėnesius iki prašymo pateikimo neviršija asmens ar kartu su juo vertinamų asmenų minimalaus pragyvenimo lygio pagal įstatymą dėl minimalaus pragyvenimo lygio ir pragyvenimą užtikrinančio darbo užmokesčio, padauginto iš trijų, ir jei tam asmeniui byloje, kurioje jis prašo suteikti pagalbą, neatstovauja kitas advokatas ar asmuo, įgaliotas teikti teisines paslaugas (pagal įstatymo dėl teisininkų profesijos 2 straipsnio 2 dalies a punktą).

Kita pareiškėjo galimybė yra pasinaudoti savo teise gauti teisines paslaugas nemokamai, jei tai pateisinama atsižvelgiant į jo pajamų ir turto sąlygas, arba už tam tikrą mokesťį, jei jis negali gauti teisinių paslaugų pats dėl kitų priežasčių. Šiuo atveju pareiškėjas taip pat kreipiasi į Čekijos advokatų asociaciją.

4 Ar teisinė pagalba teikiama visų rūšių bylose?

CPK numatyta teisinė pagalba teikiama visose CPK reglamentuotose bylose.

Čekijos advokatų asociacija teisinę pagalbą taip pat teikia ne tik procesuose valdžios institucijose, t. y. kaip teisines konsultacijas, taip pat baudžiamuosiuose ir administraciniuose procesuose bei procesuose Konstituciniame Teisme.

5 Ar yra specialių procedūrų, taikomų ypatingais atvejais?

Tokiais atvejais specialios procedūros netaikomos.

6 Kur galiu gauti teisinės pagalbos prašymo formą?

Formos reglamentuojamos 2017 m. spalio 23 d. Teisingumo ministerijos įsakymu Nr. 4/2017, nuorodos Nr. 12/2017-OJD-ORG/36. Fiziniais ir juridiniams asmenims skirtų formų (Deklaracijos dėl asmeninės, turtinės ir su pajamomis susijusios situacijos dėl atleidimo nuo žyminio mokesčio ir atstovo paskyrimo ir Juridinio asmens deklaracijos dėl turtinės situacijos ir kitų aktualių faktinių aplinkybių dėl atleidimo nuo žyminio mokesčio ir atstovo paskyrimo) pavyzdžius galima rasti Čekijos teisingumo ministerijos interneto svetainėje.

Formos, susijusios su prašymu dėl Čekijos advokatų asociacijos teikiamos teisinės pagalbos pateikimu pridėtos prie Čekijos teisingumo ministerijos dekreto Nr. 120/2018, kuriame nustatytos prašymo paskirti advokatą formos ir prašymo suteikti vienkartinę teisinę konsultaciją forma. Jas galima rasti Čekijos advokatų asociacijos svetainėje.

7 Kokius dokumentus reikia pateikti kartu su teisinės pagalbos prašymo forma?

Visi dokumentai, kuriuos būtina pateikti su prašymu, aiškiai nurodyti atitinkamoje formoje. Gali reikėti pateikti šiuos dokumentus: darbdavio patvirtinimą dėl pajamų iš darbo santykių ar pajamų pagal darbo sutartis, nepatenkančias į darbo santykių sritį; mokesčių institucijos galutinį mokėjimo apskaičiavimą (dėl pajamų iš verslo ir kitos savarankiškos veiklos); galutinį sprendimą dėl išmokos skyrimo ar šios išmokos mokėtojo patvirtinimą (dėl pajamų iš socialinės paramos išmokų ir socialinio draudimo); arba kitą galutinį mokesčių institucijos mokėjimo apskaičiavimą (dėl kitų pajamų).

8 Kam turiu pateikti teisinės pagalbos prašymą?

Prašymą atleisti nuo žyminio mokesčio galima pateikti teismui, nagrinėjančiam bylą, nuo kurios žyminio mokesčio prašoma atleisti. Pirmosios instancijos teismas priima sprendimą dėl prašymo, net jei atleisti nuo žyminio mokesčio byloje prašoma po to, kai buvo pateiktas apeliacinis skundas.

Prašymą Čekijos advokatų asociacijai paskirti advokatą galima pateikti šiais būdais:

1. raštu Čekijos advokatų asociacijos Brno padalinio adresu nám. Svobody 84/15, 602 00 Brno; arba
2. elektroniniu būdu su pripažintu elektroniniu parašu adresu epodatelna@cak.cz; arba
3. į Čekijos advokatų asociacijos duomenų langelį – duomenų langelio ID n69admd.

9 Kaip sužinoti, ar turiu teisę į teisinę pagalbą?

Pagal įstatymą (CPK 5 straipsnyje) bendroji teismų pareiga yra bylos dalyvius informuoti (suteikti jiems informaciją) apie jų procesines teises ir pareigas. Teismas privalo bylos dalyvį informuoti apie teisę pateikti prašymą atleisti nuo žyminio mokesčio arba paskirti atstovą.

10 Ką turėčiau daryti, jei turiu teisę į teisinę pagalbą?

Žr. atsakymą 3 punkte skyriuje pavadinimu: „Kokie yra teisinės pagalbos suteikimo reikalavimai?“

11 Kas parinks man advokatą, jei turiu teisę į teisinę pagalbą?

Teismas priima sprendimą dėl atstovo paskyrimo pagal bylos dalyvio prašymą. Jei tai būtina bylos dalyvio interesams apsaugoti arba jei advokato ar notaro atstovimas yra privalomas atitinkamoje byloje, teismas atstovu paskirs advokatą. Teismas paskirs konkretų advokatą, kuris privalo teikti teisines paslaugas, išskyrus atvejus, kai jis turi pagrįstą priešasčių (pvz., yra interesų konfliktas) atsisakyti tai daryti.

Už sprendimų dėl prašymų suteikti teisinę pagalbą, kurią teikia Čekijos advokatų asociacija, priėmimą atsakingas tos asociacijos pirmininkas. Čekijos advokatų asociacijos pirmininkas šios asociacijos Brno padalinio direktoriui pavedė jam atstovauti įgyvendinant šį įgaliojimą.

Kad galėtų skirti advokatą, Čekijos advokatų asociacija turi advokatų, kurie yra davę sutikimą teikti pirmiau aprašytą teisinę pagalbą, sąrašą. Skirdama advokatą tokioms teisinėms paslaugoms teikti Čekijos advokatų asociacija užtikrina, kad advokatai būtų skiriami sąžiningai ir atsižvelgiant į bylos pobūdį bei sudėtingumą.

12 Ar teikiant teisinę pagalbą padengiamos visos teismo proceso išlaidos?

Žr. atsakymą 1 punkte skyriuje pavadinimu: „Kokios yra teismo proceso išlaidos ir kas paprastai jas padengia?“

Pareiškėjas Čekijos advokatų asociacijai turi sumokėti 100 CZK mokesť už prašymo paskirti advokatą teisei pagalbai teikti nagrinėjimą. ZTP (sunkios negalios) arba ZTP/P (sunkios negalios, kai reikalinga speciali priežiūra) korteles turintys asmenys arba asmenys, kurie gauna socialinės paramos išmokas, nuo šio mokesčio atleidžiami.

13 Kas padengia kitas išlaidas, jei turiu teisę gauti tik ribotą teisinę pagalbą?

Teismas taip pat gali priimti sprendimą dėl atleidimo tik nuo žyminio mokesčio dalies arba dėl atleidimo nuo žyminio mokesčio tik proceso etape (pvz., tik nagrinėjant bylą pirmąja instancija) arba dėl atleidimo tik nuo tam tikro žyminio mokesčio. Bylos dalyvis turi padengti likusią žyminio mokesčio dalį.

Jei advokatas buvo paskirtas bylos dalyvio atstovu arba globėju, valstybė sumoka advokato pinigines išlaidas, atlyginimą už atstovavimą ir, jei taikoma, grąžina pridėtinės vertės mokesť.

14 Ar teisinė pagalba taip pat apima apeliacinius skundus?

Jei teismas nenusprendžia kitaip, sprendimas dėl atleidimo nuo žyminio mokesčio taikomas visame procese, t. y. tol, kol priimamas galutinis sprendimas. Sprendimas dėl atleidimo nuo žyminio mokesčio taikomas ir bylą nagrinėjant pirmąją instanciją, ir apeliaciniame procese (įprastas apeliacinis procesas). Tačiau bylose dėl ypatingų taisyklių veiksmų (apeliacinio skundo peržiūros, ieškinio dėl bylos atnaujinimo, ieškinio dėl panaikinimo) atleidimas nuo žyminio mokesčio automatiškai netaikomas, o bylos dalyvis gali pateikti naują prašymą atleisti nuo žyminio mokesčio.

15 Ar teisinė pagalba gali būti nutraukta nesibaigus teismo procesui (arba net atšaukta po teismo proceso)?

Jei bylos dalyvio situacija pasikeičia taip, kad jo atleidimas nuo žyminio mokesčio nebepateisinamas, arba jei teismas vėliau nustato, kad dėl faktinės bylos dalyvio situacijos jo atleidimas nuo žyminio mokesčio buvo nepateisinamas tada, kai tas asmuo buvo atleistas nuo to mokesčio, teismas atleidimą nuo žyminio mokesčio atšaukia. Tokia priemonė atgaline data taikoma tik tuo atveju, jei teismas aiškiai taip nusprendžia. Teismas gali atšaukti atleidimą nuo žyminio mokesčio tik iki to momento, kai priimama teisiškai privaloma nutartis.

Tačiau vien tik pareiškėjo situacijos vertinimo taisyklių ar teismo nuomonės dėl to, ar ieškinytis yra savavališkas, akivaizdžiai nepagrįstas ar kad juo siekiama vilkinti procesą, pasikeitimas nėra pagrindas atšaukti atleidimą nuo žyminio mokesčio.

Čekijos advokatų asociacijos teikiamos teisinės pagalbos atveju ši asociacija atšauks paskirtą advokatą, jei tam advokatui teikiant teisines paslaugas atitinkamoje byloje nustatoma, kad atsižvelgiant į kliento pajamas ir turtinę padėtį teisinių paslaugų teikimas nebuvo pateisinamas.

Asociacija taip pat atšauks nemokamai teisinei pagalbai teikti paskirtą advokatą, jei tam advokatui teikiant teisines paslaugas atitinkamoje byloje paaiškėja, kad kliento pajamos ir turtinė padėtis pasikeitė taip, kad teisinių paslaugų teikimas nebepateisinamas; asociacija paskirtą advokatą atšauks nuo tos padėties pasikeitimo momento. Net ir tokiu atveju advokatas 15 dienų nuo tos dienos, kurią buvo atšauktas jo paskyrimas teikti teisines paslaugas, turi atlikti visus skubius veiksmus, kad nebūtų pažeistos kliento teisės ar teisėti interesai. Tai netaikoma, jeigu klientas advokatą raštu informuoja, jog jis nereikalauja, kad tas reikalavimas būtų įvykdytas.

16 Ar galiu apskųsti atsisakymą suteikti teisinę pagalbą?

Sprendimą dėl prašymo atleisti nuo žyminių mokesčių (arba, jei taikytina, dėl atleidimo atšaukimo) teismas priima nutartimi, dėl kurios galima pateikti apeliacinį skundą, išskyrus atvejus, kai nutartį pirmojoje instancijoje priėmė apeliacinis teismas (tokiu atveju ji yra galutinė).

Sprendimą dėl advokato paskyrimo administracine tvarka priima Čekijos advokatų asociacijos pirmininkas (arba jo vardu veikti įgaliotas asociacijos Brno filialo direktorius). Dėl sprendimo galima pateikti administracinį skundą.

17 Ar teisinės pagalbos prašymas sustabdo senaties terminą?

Jeigu civilinio teismo proceso dalyvis prašo teisinės pagalbos, kad galėtų pasinaudoti teise, kuriai taikomas senaties terminas, ir pateikia tokį prašymą kartu su prašymu pradėti teismo procesą (arba šio proceso metu), bylos nagrinėjimo laikotarpiu senaties terminas sustabdomas. Jeigu pasibaigus procesui senaties terminas vėl pradedamas skaičiuoti, jis negali baigtis vėliau nei praėjus šešioms mėnesiams nuo tos dienos, kai jis vėl pradėtas skaičiuoti.

Čekijos advokatų asociacijai pateiktas teisinės pagalbos prašymas iš esmės neturi įtakos senaties termino skaičiavimui.

Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.